

Retningslinjer for hvilke foranstaltninger der efter en konkret vurdering som minimum kan træffes hvis der skulle opstå udbrud af **Tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV)** i tomat- eller peberproducerende væksthusegartnerier

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion og formål	2
2. EU retsakter specifikt om tomatskrumpevirus, Tomato brown rugose fruit virus	3
3. Information om skadegøreren	3
4. Risikovurderinger - baggrundsmateriale	3
5. Mindstekrav og -tiltag ved konstatering af smitte med tomatskrumpevirus i frugtproducerende virksomheder.....	3
5.1 Foranstaltninger som umiddelbart skal gennemføres på produktionsarealer ved fund af smitte jf. EU-reguleringen	4
5.2 Forhold vedrørende pakning og afsætning af afgrøder	4
5.3 Gartneriets specifikke procedurer og tiltag, der kan indgå i Landbrugsstyrelsen vurdering ved fastsættelse af restriktioner ved fund af smitte.....	4

1. Introduktion og formål

Dette dokument beskriver, hvilke aktiviteter og tiltag, Landbrugsstyrelsen med afsæt i EU-reguleringen som minimum vil skulle iværksætte ved et udbrud af tomatskrumpevirus, Tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV), i tomat- og peberproducerende virksomheder.

Det bemærkes dog, at der i alle tilfælde af udbrud vil være behov for en konkret vurdering af situationen. Retningslinjerne i dette dokument skal derfor ikke tages som fuldt dækkende for alle situationer, idet der i forhold til hvert enkelt udbrud vil skulle tages hensyn til de konkrete omstændigheder og risici. Der kan således være særlige omstændigheder, der taler for en nuancering af krav og håndtering af det specifikke udbrud.

Det betyder også, at der ved hver enkelt udbrud vil blive truffet konkrete afgørelser, direkte relateret til de virksomheder der er berørt af et udbrud. Afgørelserne vil indeholde de nærmere foranstaltninger og restriktioner, som virksomhederne skal overholde.

Dokumentet sammenfatter de skadegøermæssige og operationelt relevante fakta og refererer til branchekoder for god hygiejne til sikring mod introduktion og spredning af tomatskrumpevirus. Det refererer også til forhåndenværende risikovurderinger og giver handlingsvejledninger samt referencer til relevant lovgivning.

Tomatskrumpevirus er reguleret via en EU-hasteforanstaltning, Skadegøeren er ikke en EU-karantæneskadegører. Se kapitel 2.

Dokumentet indeholder en beskrivelse af afgrænsnings-, inddæmnings- og bekæmpelsesindsatser jf. kravene i hasteforanstaltningen og beskriver dermed de basale konsekvenser ved udbrudsscenerier og principperne herfor.

Teksten supplerer Landbrugsstyrelsens generelle 'Beredskabsplan for håndtering af planteskadegører-udbrud', som beskriver organisationen og arbejdsopgaver i forbindelse med udbrud, uafhængigt af skadegører-arten og situation.

Dokumentet giver mulighed for, at erhvervet og andre interessenter kan orientere sig om hvilke handlinger der kommer i spil fra myndighedsside i forbindelse med udbrud af tomatskrumpevirus i den professionelle tomat- og peberavl

I tilfælde af udbrud af en af de EU-prioriterede karantæneskadegørere er Landbrugsstyrelsen forpligtet til at udarbejde en handlingsplan jf. plantesundhedsforordningens art. 27. Derudover vil styrelsen i en række tilfælde udstede en bekendtgørelse som specificerer udbruddets udbredelse og områder omfattet af restriktioner mm.

Der vil dermed ikke være forpligtelse til, jf. EU-reguleringen, at skulle udarbejde en handlingsplan i forbindelse med udbrud af tomatskrumpevirus. Nærværende dokument har derfor ikke karakter af en handlingsplan, men alene en faktasamling over, hvad der kunne gælde ved udbrud af ToBRFV.

2. EU retsakter specifikt om tomatskrumpevirus, Tomato brown rugose fruit virus

EPPO har tidligere, fra 2019, listet tomatskrumpevirus på sin "alert list". I 2020 blev skadegøreren overført til EPPO's "A2-list", som er listen over skadegørere, som forekommer i EPPO-området og som EPPO anbefaler medlemslandene at regulere.

Tomatskrumpevirus er ikke listet som EU-karantæneskadegører eller reguleret ikke-karantæneskadegører (RNQP), men er alene omfattet af EU-hasteforanstaltninger, indført i 2019 og nu fastsat ved Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) 2020/1191 af 11. august 2020¹. Denne er senere ændret ved Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) 2021/74 af 26. januar 2021² samt ved Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) 2021/1809 af 13. oktober 2021³, med henblik på at skærpe eller udbyde bestemmelserne. EU-hasteforanstaltningerne gælder indtil videre indtil den 31. maj 2023.

3. Information om skadegøreren

EPPO Global database indeholder en række generelle informationer om tomatskrumpevirus, herunder et løbende opdateret udbredelseskort samt billeder af symptomer på angreb af tomatskrumpesyge. [Se EPPO's Global database her.](#)

4. Risikovurderinger - baggrundsmateriale

Materiale er tilgængeligt i EPPO PRA-databasen. Se særligt EPPO PRA on Tomato brown rugose fruit virus (Tobamovirus - ToBRFV) af 30. september 2020: [Se EPPO's platform for pest risk analysis her](#)

5. Mindstekrav og -tiltag ved konstatering af smitte med tomatskrumpevirus i frugtproducerende virksomheder

Myndigheden skal overordnet sikre, at der træffes de passende foranstaltninger til at stoppe spredning og udrydde skadegøreren i overensstemmelse med artikel 17 i plantesundhedsforordningen (EU) 2016/2031. Det gælder også her for ToBRFV jf. hasteforanstaltningen, selvom den ikke er en karantæneskadegører. Herunder skal myndigheden straks undersøge kilden til forekomst af skadegøreren, navnlig hvis denne forekomst kan være forbundet med flytning af planter, planteprodukter eller andre objekter, og muligheden for, at skadegøreren er blevet spredt til flere planter, planteprodukter eller andre objekter som følge af sådan flytning. Myndigheden skal også underrette Kommissionen og de øvrige medlemsstater om disse foranstaltninger.

---

¹ KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESFORORDNING (EU) 2020/1191 af 11. august 2020 om foranstaltninger mod indførsel til og spredning i Unionen af Tomato Brown Rugose Fruit virus (ToBRFV) og om ophævelse af gennemførelsesafgørelse (EU) 2019/1615

² KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESFORORDNING (EU) 2021/74 af 26. januar 2021 om ændring af gennemførelsesforordning (EU) 2020/1191 om foranstaltninger mod indførsel til og spredning i Unionen af Tomato Brown Rugose Fruit virus (ToBRFV)

³ KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESFORORDNING (EU) 2021/1809 af 13. oktober 2021 om ændring af gennemførelsesforordning (EU) 2020/1191 om foranstaltninger mod indførsel til og spredning i Unionen af Tomato Brown Rugose Fruit virus (ToBRFV)

Plantesundhedsmyndigheden kan ligeledes komme i situationer, hvor det er formålstjenesteligt mere eller mindre aktivt at kommunikere om fundet i pressen. Hermed kan myndigheden ikke sikre, at involverede parter kan være anonyme.

5.1 Foranstaltninger som umiddelbart skal gennemføres på produktionsarealer ved fund af smitte jf. EU-reguleringen

Ifølge Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) 2021/1809 af 13. oktober 2021 (med ændring af hasteforanstaltningerne i gennemførelsesforordning (EU) 2020/1191) skal myndigheden jf. stk. 4 påbyde følgende foranstaltninger ved udbrud i væksthuse-produktionsanlæg med tomat eller peber:

- Myndigheden etablerer et afgrænset område, som i tilfældet med udbrud i et væksthusegartneri vil omfatte hele det produktionsanlæg, hvor skadegøreren er fundet (dvs. gældende for hele gartneriet).
- Alle planter skal fjernes og destrueres fra produktionsanlægget, senest ved afslutningen af dyrkningssæsonen. Dette skal ske på en måde, hvorved der *ikke* er risiko for spredning af skadegøreren, samt kunne dokumenteres.
- Vækstmediet skal destrueres eller behandles, senest ved afslutningen af dyrkningssæsonen, på en måde så der ikke er nogen påviselig risiko for spredning af skadegøreren. Det er myndigheden der træffer afgørelse herom.
- Der skal anvendes særlige hygiejneforanstaltninger gældende for personale, produktionsanlæggets strukturer, værktøj og maskiner, materialer, emballeringsudstyr og transportmidler for at forhindre spredning af skadegøreren til successive afgrøder af planterne eller til andre produktionsanlæg.

Da der er tale om produktion i lukkede væksthuse er der som udgangspunkt ikke krav om etablering af en bufferzone omkring det afgrænsede udbrudsområde. Det vil dog altid være en konkret vurdering.

5.2 Forhold vedrørende pakning og afsætning af afgrøder

EU-hasteforanstaltningerne foreskriver ikke, at inficerede planter i et produktionsanlæg skal fjernes øjeblikkeligt, og der er ikke fastsat specifikke restriktioner for høst og levering af tomat- og peberfrugter. Det vil derfor formentligt være tilladt at høste og levere ikke-skadede frugter fra inficerede produktionsanlæg. Det vil være en **forudsætning for dette**, at generelle og specifikke tiltag efterleves af det pågældende gartneri for at undgå smittespredning fra en inficeret enhed, som Landbrugsstyrelsen har defineret i en udbrudssituation som del af det afgrænsede udbrudsområde.

Passende forebyggende tiltag, som også er gavnlige i udbrudssituationer, vil kunne gennemføres og dokumenteres via løbende tilrettelæggelse - også før et evt. udbrud - af driften ud fra interne retningslinjer og branchekoder for god hygiejne til sikring mod introduktion og spredning af tomatskrumpevirus.

5.3 Gartneriets specifikke procedurer og tiltag, der kan indgå i Landbrugsstyrelsens vurdering ved fastsættelse af restriktioner ved fund af smitte

Ifølge Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) 2021/1809 af 13. oktober 2021 (med ændring af hasteforanstaltningerne i gennemførelsesforordning (EU) 2020/1191) skal de professionelle operatører jf. stk. 4 i udbrudssituationer anvende særlige hygiejneforanstaltninger, som skal gælde for personalet,

produktionsanlæggets strukturer, værktøj og maskiner, materialer, emballeringsudstyr og transportmidler for at forhindre spredning af skadegøreren til successive afgrøder af planterne eller til andre produktionsanlæg.

Landbruksstyrelsen tager udgangspunkt i, at der også inden et eventuelt udbrud foreligger beskrevne forebyggende procedurer hos producenterne om en række hygiejneforhold, for at hindre introduktion af smitte samt hindre at frugter og emballage fra virksomheden kan sprede smitte til andre enheder hos producenten selv, eller til andre producenter.

Disse anvendte procedurer (gartneriets forebyggende hygiejneforanstaltninger) kan, hvis Landbruksstyrelsen konkret vurderer, at de er tilstrækkelige til at hindre smittespredning med afgrøden fra gartneriet, indgå i beslutningsgrundlaget for styrelsens fastsættelse af restriktioner og disses omfang ved påviste angreb af ToBRFV i en gartneri-enhed.

Styrelsen vil som udgangspunkt kræve følgende smittebegrænsende hygiejneforanstaltninger beskrevet og gennemført ved **udbrudssituationer** i gartnerier med tomat- eller peberproduktion:

- a) **Begrænsning af adgang** til enheder, både drivhuset med de smittede planter og andre drivhuse, og andre lokaler såsom kontorer, fællesrum m.m. herunder hvem der må gå ind og under hvilke betingelser.
- b) **Opsætning af markering** der angiver restriktioner ved indgang til drivhuse m.m. Særlig markering for drivhuse der indeholder smittede planter.
- c) **Rengøring og desinficering** af tøj, hænder, værktøj, redskaber, maskiner, dørhåndtag og andet der kan have været i forbindelse med smitte. Hvordan, hvor tit og med hvilke midler.
- d) **Reduktion af smitterisici** fra vand, andre planter, (evt. nærtstående ukrudt m.m.), insekter m.m.
- e) **Implementering af arbejdsgange** der sikrer, at smitte ikke spredes. Eksempelvis krav til påklædning (smykker, ure, kun rent tøj) omklædning, rutiner efter arbejde i kontakt med smittede planter og inden kontakt med andre planter, maskiner, kolleger, adgang til fællesrum eksempelvis frokosttrum, toiletter m.m.
- f) **Sikring** af at smitten ikke spredes til andre produktionsenheder (egne eller andres) i forbindelse med pakning, eller efter pakning af frugter.
- g) **Gennemføre** egne undersøgelser af planter for smitte, med henblik på at monitorere eventuel videre smittespredning
- h) **Gennemføre** sikre rutiner for tømning af drivhuse efter endt sæson
- i) **Gennemføre** effektiv rengøring af smittede produktionsenheder efter endt sæson
- j) **Kommunikere** om de implementerede tiltag til alle relevante personer, herunder medarbejdere, samarbejdspartnere, leverandører, rådgivere, kontrollører eller andre der har deres gang i virksomheden.

Andre forhold end ovenstående kan tages i betragtning, afhængigt af den konkrete situation.

Landbruksstyrelsen kan i konkrete udbrudssituationer, og hvor der skal træffes afgørelse overfor en virksomhed (eller udstedes en bekendtgørelse) lægge konkret vægt på virksomhedens dokumenterede, forebyggende procedurer. Virksomheden kan derfor blive bedt om at dokumentere følgende forhold:

- 1) **Identificere** kritiske punkter i virksomhedens aktiviteter, arbejdsrutiner og flows, set i forhold til risici for introduktion og spredning af smitte med ToBRFV med frø, planter og frugter, samt personer og pakkemateriale. Denne identificering danner grundlag for afgrænsningen af de relevante hygiejneforanstaltninger for virksomheden

- 2) **Sikre tydelig instruktion og funktionsafgrænsning** for virksomhedens medarbejdere og disses adgang til de enkelte produktionsenheder, emballagelager og pakkeri mv.
- 3) **Sikre**, via krav til arbejdsbeklædning og hygiejne mv, at personale ikke vil kunne introducere og sprede smitte fra beklædning og andre ting, de har med udefra
- 4) **Kræve** vask, rengøring og desinfektion gennemført rutinemæssigt (personale og faciliteter)
- 5) **Screene** løbende for om ToBRFV forekommer i virksomheden
- 6) **Begrænse adgangen** til virksomhedens produktionsarealer og pakkerifaciliteter mv.
- 7) **Fastsætte** rutiner for opbevaring og logistik i virksomheden, herunder indslusning af materiale (inkl. salgs- og leveringsemballage) til produktionen i virksomheden
- 8) **Sikre** at der ikke potentielt kan ske smittespredning med afgrøden til andre/andres produktionsenheder i forbindelse med plukning og pakning og ved leveringen ud af virksomheden
- 9) **Beskrive** procedurer for introduktion og brug/flytning af biologisk bekæmpelse og bestøvere (humlebier)
- 10) **Give information** på forhånd til leverandører, rådgivere, besøgende m.fl. om virksomhedens anvendte interne hygiejneforanstaltninger.